№ 69.

KURYER LITEWSKI

Za dozwoleniem Nayprzeyszego Rządu Nayiaśnieyszego CESARZA Imperatora Całey Rossyi.

Z WILNA 30. MAIA ROKU 1797. WE WTOREK.

z *Wilna* 30. *Maia.*

Dnia 27. t. m. *Nayiaśnieyszy Imperator Jmć Paweł I*, z Następcą Tronu Wielkim Xiążęciem *Alexandrem*, i Wielkim Xiążęciem *Konstantynem*, przybył do miasta tuteyszego; z niewypowiedzianą poddanych radością. Po krótkim spoczynku, oglądał *Monarcha* wieczorem fabrykę Katedralnego Kościoła, salę Anatomii, gabinet historyi naturalney, Fizyczny, i *obserwatorium* Astronomiczne, Akademii Wileńskiey.

Nazaiutrz z rana był obecnym paradzie Regimentu *Pskowskiego* Muszkietyerow, w tym mieście konsystuiącego. Po zakończonym Nabożeństwie w *Cerkwi Greco-Rossyiskiey*, raczył przyiąć łaskawie do ucałowania ręki Pańskiey Obywatelow rozmaitego stanu, z całey Gubernii *Litewskiey* licznie zgromadzonych na przywitanie *Monarchy* swoiego; z tych niektórzy mieli honor bydź zaproszonemi do stołu *Imperatora Jmci*. Po obiedzie wyiechał *Monarcha* za miasto dla widzenia parku artylleryi. Gdy powrócił, nastąpiło Dam dystyngwowańszych prezentowanie, po nim bal z tańcami, który trwał do godziny dziewiątey.

D. 29. o godzinie 8. z rana po zakończoney musztrze *Pskowskiego* regimentu, *Imperator Jmć* udał się w dalszą drogę do *Kowna*, zostawiając drogą pamiątkę dobroci, i łaskawości swoiey wyrytą na sercu tych co mieli szczęście bydź przypuszczonemi do oglądania oblicza Pańskiego. Przed wyiazdem, chcąc okazać ukontentowanie swoie, *Monarcha* zaszczycić raczył JW. Taynego Konsyliarza, *Litewskiego* Gubernatora, i Kawalera *Bułhakowa*, orderem S. *Alexandra Newskiego*: Stanu Konsiliarz *Frisel*, Marszałkowie *Czyż* i *Straszewicz* Order *S. Anny* drugiey Klassy otrzymali.

z *Wiednia* 13. *Maia.*

Arcy-Xiężniczka *Clementina* d. 11. z *Budy* powróciła. Magistrat tuteyszy imieniem wszystkich obywatelow *Wiedeńskich*, Prezydenta rządu *Niższey Austryi Hr Saurau*, zaszczycił mieyskim prawem; Deputacya zaś z grona Urzędnikow wybrana, zaniosła list do niego pisany, z wyrażeniem powszechney wdzięczności, za rozrządzenia czynione w tym czasie, gdy nie tylko kray *Austryacki*, ale nawet sama stolica *Monarchii*, niebespieczeństwem od nieprzyiacioł zagrożone były.

Do *Laybach* d. 4. przyiechał z *Goertz* Gen. *Meerfeld*. i w zamku stanął. Odwiedził go na tym mieyscu Gen *Bernadotte* z generalnym sztabem. Tegoż dnia przechodził przez pomienione miasto wydział ostatni diwizyi woysk *Francuzkich*, które pod czas teraźnieyszey kampanii były pod komendą Gen. *Massena*. D. 9 spodziewano się, że cała nieprzyiacioł armia z tych okolic ustąpi. W kilka godzin po przybyciu do *Laybach* Gen *Meerfeld*, powstał wielki pożar na przedmieściu; wszystko zapewne pójść miało w perzynę; strzelcy Republikantscy narażaiąc się na niebespieczeństwa naywiększe, rozszerzeniu ognia zapobiegli. Winniśmy ocalenie miasta Gen. *Bernadotte*, gdyż ten osobiście przytomny sam potrzebne urządzenia czynił.

Rząd nasz podał do wiadomości publiczney, iż Generał *en Chef* armii *Włoskiey*, i inni Wodzowie *Francuzcy*, chcąc zachować nayściśleyszą karność w obozach swoich, póki z kraiow dziedzicznych zupełnie nie ustąpią, postanowili wszelkie w żołnierzach przewinienie, na mieyscu zaraz, i surowo karać. Każdy przeto mieszkaniec, natychmiast uwiadomić powinien kommenderuiącego Generała, o krzywdach sobie wyrządzonych, a pewnym bydź może otrzymania sprawiedliwości.

Przed podpisaniem warunkow przedugodnych, gdy się *Francuzi* z woyskiem do granic *Kroatow* zbliżyli, rozesłali wiele sztafet wzywaiąc *Węgierskie Comitaty* do łączenia się z niemi. Podpalaiące pisma przez Urzędnikow kraiowych przeięte, utaionemi zostały. *Wielki Xże Toskański* do nas iest spodziewany w przyszłym miesiącu. Gen. *Buonaparte* był w *Trieste* dla oglądania flotty do tego portu zgromadzoney, którą przeznaczył do zamknięcia *Wenecyi* od morza, iako iest opasaną od lądu; co że nastąpić iuż musiało ztąd wnosiemy, iż poczta z *Wenecyi* do *Wiednia* nie przychodzi.

Według rapportow z *Tirolu* nadesłanych, *Francuzkie* woyska zaięły *Treviso*, *Vicenza*, *Padwę*, zmierzaią do *Istryi*; *Senat* szu-

ka pokoiu; otrzymać do tych czas nie mógł. Kuryer od Gen. *Buonaparte* przysłany do *Wiednia*, do Włoch powrócił; w krótce za nim pośpieszy Mar. *de Gallo Neapolitański* Ambassador; podobno dla widzenia się w *Mantui* z Wodzem *Francuzkim*, i zrobienia pewnych układow względem *Włoskiey* krainy. *Cesarz Jmć* nie tylo pieniądze nieprzyiaciołom zabrane w *Trieste*, powrócić, ale nawet kontrybucyą według umowy zapłacić kazał.

P. *Hammond* Poseł Pełnomocny *W. Britannii*, znalazłszy ugodę podpisaną, krótko zabawił, i odiechał nieukontentowany. Wczora wieczorem stanoł w mieście naszym *Marg. Luchesini*; powracaiąc ze *Włoch* do *Berlina* oglądał w Prowincyach nadgranicznych woyska niedawno nieprzyiazne. Tegoż czasu przybyły goniec z *Paryża* doniosł Ministrom, iż *ratifikacya* warunkow przedugodnych nastąpi bez naymnieyszey trudności, skoro tylko Gen. *Massena* przywiezie Direktoryatowi originał traktatu w *Leoben* zawartego. Tak więc ustaie wszelka wątpliwość, ieśli kto dotąd miał iaką, o odnowieniu dawney przyiaźni węzłow, którémi *Francya* z *Domem Austryackim* była połączoną. Nim przyidzie do uroczystego ogłoszenia pokoiu, iuż na ten akt wielkie w mieście naszym czynią przygotowania, nowe opery stosowane do okoliczności teraźnieyszych, wspaniałe illuminacye. &c.

Ażeby podać pamięci nieśmiertelney wiekow następnych, gorliwość podziwienia godną, z iaką obywatele *Wiedeńscy* stawać byli gotowi na obronę *Tronu i Oyczyzny*, będzie postawiony *monument* przed wałami naszey twierdzy, na tym mieyscu, z którego w d 17. Kwietnia ochotnicy do obozu pod *Closter Neuburg* ruszyli. Trzey naydoskonalsi w swo im rzemieśle snicerze nad tym pracuią. Właściciel domu w *Leoben*, gdzie przedugodne warunki podpisano, z marmuru pamiątkę przed nim wystawić kazał.

Ambassador *Wenecki* Kawaler *Grimani*, częste i bardzo długie miewa konferencye z Ministrami gabinetowemi; mianowicie, po odebranych niedawno wiadomościach niepomyślnych od *Senatu* swoiego. Trudno nie widzieć, w iak krytycznych Rzplta iest okolicznościach, i dla tego że pokoy zachowała, kiedyśmy wszyscy byli pod bronią; i dla tego że się porwała do oręża, gdy inne Mocarstwa miały się do ugody. Dziś wszystkie prawie Prowincye *Wenetow* lądowe są w ręku *Francuzow*; po wszystkich miastach rząd nowy ustanowił zwycięzca; w prawdzie *Wenecya* lękać się nie powinna nagłego do murow swoich wtargnienia; ale w teraznieyszych czasach tyle się stało rzeczy niepodobnych! nayszkodliwsze słabym zwłaszcza i nieszczęśliwym narodom, domowe niezgody; na tych podobno zbywać nie będzie miastu zewsząd opasanemu.

Cesarz Jmć przyozdobić raczył Generałow Lieutenantow *Hotze* i *Haddick* większym, Generała Maiora *Hohenlohe*, mnieyszym krzyżem Orderu woiennego *Maryi Teressy*. Pokazało się teraz iż każdy z 54. *Comitatow* Królestwa *Węgierskiego*, od tysiąca do 3. tyś. zbroynego ludu w czasie potrzeby na pospolitą obronę przystawić może. Hr. *Saurau* znaczne dobra otrzymał w nadgrodę trudow wielorakich w *Bannacie*. Generał zaś *Provera* pensyą dożywotnią.

z Londinu 9. Maja z Gazety Frankfortskiey

Po ogłoszeniu wiadomości o zawartym pokoju między *Francyą i Domem Austryackim*, narod *Angielski* zwraca uwagę na poselstwo do *Wiednia P. Hammond*, maiąc nadzieię, że tego szczęścia nie będzie pozbawionym, z którego Mocarstwa lądowe już się cieszyć zaczeły. Zaręczał niedawno Minister, iż propozycye od nas podane Republikanom, mogą i powinny pogodzić wszystkie interessa, umorzyć na wzaiem pretensye; tak bydź maią sprawiedliwe, zgodne z honorem W. Britannii i jey zprzymierzonych.

Admirał *Jervis*, nie przestał dotąd krążyć przed portem *Cadix*: w przysłanym raporcie d. 14. Kwietnia donosi, iż fregaty za jego rozkazem stanowisko Flotty *Hiszpańskiey* opatrzyły, liczy nieprzyiaciel 30. woiennych okrętow, lecz podobno wyniść na morze nigdy się nie odważy. Chcąc go do powtórney bitwy przynęcić, postawił *Jervis* Admirała *Nelson* pod *Rota* z 5. statkami, które na tym mieyscu kotwicę rzuciły. *Rota* zaś leży nad samym weyściem do portu; żaden okręt niepostrzeżony od *Anglikow* z niego się wychylić nie może. Już jeden bogato ładowny odesłano do *Lisbony*; spodziewamy się wkrótce połowu obfitszego. Wice Król jeden który powracał z *Ameryki*, podobno przestrzeż ny o niebespieczeństwie zawinoł do *Teneriffy* gdzie też na ląd wysiadł z niezmiernemi dostatkami.

4. *Hiszpańskie* okręta zupełnie naprawione, do *Angielskich* portow *Jervis* odsyła: w *Lisbońskim* wielką znalazł trudność w dostaniu maytkow i ludu morskiego. Trzeba będzie tym czasem, innemi statkami wzmocnić Eskadrę pod *Cadix* krążącą. Powszechnie dotąd rozumiano, iż na wyspie *S. Lucie*, którąśmy na *Francuzach* zdobyli, zupełna spokoyność panuie. Nayposnieysze listy z *Martiniki* donoszą, iż garstka nieprzyiacioł pozostałych, zchroniwszy się w górach niedostępnych, częstemi od *Wiktora Hugues* z *Gwadalupy* wsparta posiłkami, codzienne czyni wycieczki i mieszkańcom wielce się naprzykrza, chociaż naymnieyszego nie widać podobieństwa, aby kiedyżkolwiek wyspę całą opanować mogła.

W Indyi Zachodniey liczemy korsarzow *Francuzkich* przeszło 80. w 6. tygodniach do *Gwadalupy* wprowadzono wiele statkow naszych; wartość ich 3. mill. 600. tyś. liwrow dochodziła. Tak niezmierne szkody nakłonią koniecznie Admirała *Harvey*, do przedsięwzięcia wyprawy na tę wyspę, jedyne dziś schronienie okrętow rozboyniczych. Na Flotcie

Admirała *Bridport* dotąd spokoyność nie jest przywrócona. Maytkowie prozbom swoim granic żadnych nie kładną, jest jednak nadzieja, iż się wszystko ułoży naypomyslniey. *Irlandzkim* rozruchom nie masz końca; pomnożył je *Xże de Leinster*, który niedawno przeszedłszy na stronę Ministrom przeciwną, w pismach po kraiu rozrzuconych lud namawia, aby się cały udał prosto do Króla swoiego z żądaniem przywrócenia pokoju. D. 7. *Xże Wurtembergski* wjazd odprawił wspaniały do *Londynu*. *Izba niższa* zwykły posag dla Królewny naznaczyła.

P. S. Nowe rozruchy, od pierwszych już uśmierzonych, daleko cięższe powstały na Flotcie *Lorda Bridport w Portsmouth* stoiącey. Niespokoyni maytkowie, iż proźby ich *Aktem* Parlamentowym stwierdzone nie były, zamiast usłuchania znaku do podniesienia kotwicy danego, z okrętu do drugiego Delegatow rozesłali, celem zwołania rady swoiey, jaką mieli ustanowioną nie dawno dla utrzymania porządku i karności. Admirał *Colpois* kommendruiący okrętem *Londyn* o 98 działach nie tylko ich nie przyiął, owszem do uporczywych ognia dać kazał, co lądowi żołnierze odprawuiący morską służbę, bez trudności wykonali. 5. Deputowanych legło, 11. było ranionych; przyszło do żwawey utarczki, którey ten był koniec, iż Admirał wzięty pod areszt, z innemi Officyerami na ląd został wysadzony; równie postąpiono z innemi kommendantami; nowych sobie lud Flotny wybrał zawsze z tym się oświadczaiąc, iż za Oyczyznę walczyć z nieprzyiacielem jest gotowy, jesliby rzeczywiście Flotta jego z *Brest* ruszyła ku brzegom *Irlandzkim*, jako wieść biega. Ministrowie, *Pitt*, *Dundas*, *Grenville*, *Spencer* i W. Kanclerz długo się naradzali względem srzodkow skutecznego złemu zapobieżenia. Uwiadomiony o przyczynie Parlament, summy potrzebne jednomyslnie naznaczył, na powiększenie żołdu maytkom obiecanego i żywności.

Opisać trudno, jak przeraziła nas niekarność Flotnego ludu, na którego męstwie i wierności, od dwóch z górą wiekow bespieczeństwo i potęga narodu W. Britannii polegały. Przydaymy do tego stan banku nader krytyczny, odstąpienie wszystkich zprzymierzeńcow. *Irlandzkie* bunty, woienne przygotowania *Tippo Saiba*, poruszaiące gmin wołania *Oppozycyiney strony* &c. łatwo każdy z tąd wniesie, jak powszechnie wszyscy żądaią pokoju; ten podobno jeden dalsze klęski odwrócić zdoła. W *Irlandyi* odkryto spisek w *Belfast* straszliwy, kilka dziesiąt osob do niego wchodzących kriminalnie sądzić kazano.

z Paryża 4, Maja z Gazety Berlińskiey.

z Brest mamy doniesienie, iż w tym porcie pracnią naypilniey nad uzbroieniem wielkiey Flotty, 22 okręta są już w zupełney gotowości. Kontr-Admirał *Bouvet* podobno do służby morskiey powróci, od którey był usuniety po nieszczęsliwey wyprawie na brzegach *Irlandzkich*. *Richery* płynie do wysp *Francuzkiey i Bourbon* z Kommissarzami rządowemi, którzy w tych osadach do skutku przyprowadzić powinni prawo względem nadania wolności *Murzynom*. Minister Morski odebrał rapport o teraznieyszym stanie osad narodowych w *Cayenne*: korsarze wiele statkow *Portugalskich i Angielskich* tam zprowadzaią; rząd szczęśliwie trafił pogodzić swobody nadane niewolnikom, z przywiązaniem ich do pracy i rolnictwa. *Tippo Saib* na czele 200. tyś woyska kroki nieprzyiazne przeciw *Anglikom w Indyi Wschodniey* rozpoczoł.

Piszą z *Cherbourg* iż *Canebray* syn chrześny *Robespierra* bunt podniosł w Departamencie de la *Manche*; z główney kwatery *Anmerville* ostrzega stronnikow swoich, iż rząd teraznieyszy przedsięwzioł wygubić prawdziwych Republikanow, jakiemi zawsze byli sami *Jakóbini*. Wie narod z nieszczęsliwego doświadczenia, co znaczą odezwy takowe. Urząd mieyscowy czyni potrzebne rozrządzenia przeciw złosliwym zamysłom. Direktoryat wykonawczy Ministrom *Francuzkim* za granicą zalecił, ażeby z nich każdy w mieyscu swoim postępował z *Cesarskiemi*, jako z Reprezentantami Mocarstwa przyiacielskiego.

Gdy już pokóy na lądzie mamy, wszelkie ustawy *rewolucyine*, które nie były pisane w duchu trzeciey *Konstytucyi*, maią bydź zniesione, roztrząsanie ich na Radzie Narodowey już się zaczeło. Wyznaczona także jest Kommissya do ułożenia proiektu, jakim sposobem maią bydź podzielone między obrońcow Oyczyzny dobra narodowe, z dawna przeznaczone im na nadgrodę, szacunek ich tysiąc millionow liwrów wynosi, *Emigrantom Korsykańskim* skarb narodowy płacił pensye od tego czasu, jak *Paoli* Oyczyznę swoią wydał na łup *Anglikow*. Po zupełnym tey wyspy uspokoieniu, zalecono, ażeby wziewszy cokolwiek na drogę, każdy do własności swoiey powracał.

Wielu Deputowanych z nowey *Elekcyi* przybyło już do *Paryża*, zaczną urzędowanie d. 1. *Prairial*; tegoż czasu Rada 500. poda Radzie *Starszych* 10. *Kandydatow*; z nich jeden Direktorem obrany bedzie na mieyscu tego, którego los od usług publicznych oddali: sposob ciągnienia onego już jest przypisany. W sali *audiencyonalney* postawią 10. puszek hebanowych: w pierwszych 5. będą Numera: 1. 2. 3. 4. 5. w następuiących 4. napis: *zostaie na urzędzie*, w dziesiątey: *kończy urząd*. Direktorowie nawzród numera wyciągną, potym przystąpią do ciągnienia losow, ten któremu się ostatni dostanie, zostawi mieysce nowo obranemu.

Z okoliczności ustanowionego niedawno podatku osobistego, dowiedzieliśmy się, iż według ostatnich rachunkow, ludność *Francyi* łącząc w jedno Departamenta do niey wcielone, wynosi teraz 31. million dusz 904 tysięce. Gen. *Massena* po długim oczekiwaniu przybył do tey stolicy, przywiozł z sobą ostatnie 7. chorągwi, które armia *Włoska* na końcu kampanii zdobyła. Sądy Admiralicyi

Francuzkiey w rozmaitych portach dały wyrok, nakazuiący konfiskatę wielu statkow *Amerykańskich*, na ktorych *Angielską* własność znaleziono. Głosić u nas zaczynaią, iż Direktoryat chcąc korzystać z rozruchow i niekarności wprowadzoney na Flottę nieprzyiacielską gotuie nową wyprawę do *Irlandyi*. Na przyszły *Kongres w Bazilei* do powszechnego pokoju, prócz Obywatela *Barthelemy*, przeznaczony jest Gen. *Clarke i Bourgoing* bywszy Ambassador w Madrycie. *Jakobinom* narzekaiącym, iż *Renu* za granicę Rpltey w przedugodnych warunkach nie naznaczono; jeden z naszych dziennikow odpowiedział: *Cesarz Jmść* nie mógł odstępować kraiow, ktore do niego nie należały. Z Rzeszą *Niemiecką* pokóy zawieraiąc, o jey całości mówić będziemy.

z Cadix 14. Kwietnia z Gazety Frankfortskiey.

Admirał *Massaredo* obioł naywyższą kommendę Flotty naszey, *Grawina* jako sam pragnoł, pod nim służyć będzie. Konsulowie, *Duński i Amerykański*, odebrawszy wiadomość urzędową, o zamknięciu portu *Cadix*, poszli do *Szefa* Departamentu morskiego z prożbą, aby im nie było bronno brać pasporta dla *neutralnych* okrętow u kommenderuiących Flotą *Angielską*. Lecz Admirał *Massaredo* krok takowy haniebnym bydź osądził dla narodu *Hiszpańskiego*; zakazał więc wszelkiey kommunikacyi z nieprzyiacielem, rybackie nawet statki wyniść z portu nie śmieią. Lękamy się naybardziey o 2. okręta, ktore z *Ameryki* 9. mill. piastrow przywożą; kilka już fregat z różnych portow na spotkanie ich wysłano. jeśli potrafią do ktorego z nich zawinąć, próżne będzie *Anglikow* krążenie; tym czasem Flotta nasza, wkrótce do wyiścia pod żagle będzie gotową, kiedy wypłynie, niewiadomo; to pewna, że nieprzyiacielską przewyższa i liczbą okrętow, i siłą. Nie traciemy jeszcze nadziei, że Flotta *Brestenska* przybędzie na ratunek.

z Neapolu 30. Kwietnia z Gazety Berlińskiey.

Król Jmść za dni kilka przedsiebierze podróż do Prowincyi *Pouille* razem z Królową, jadąc na spotkanie *Arcy Xiężniczki Clementyny*, która, albo na eskadrze naszey z *Triestu* przybędzie do *Manfredonia*, albo podobniey lądem przez *Wenecyą* i Państwa Papiezkie.

z Mediolanu 3. Maja z teyże Gazety.

Powszechnie mówią, iż twierdze *Mantuańskie* wkrótce będą powrócone *Cesarzowi Jmści*. Ta wiadomość, lubo dotąd wątpliwa, nie pomału zatrwożyła *Lombardzkich Patriotow*. *Z Genui* donoszą, iż przez miasto pomienione biegł kuryer *Francuzki do Neapolu* przypominaiąc *Królowi Jmści Dwoch Sicilii*, iż czas przyszedł wypełnienia warunkow traktatu w roku przeszłym zawartego; co bez żadney zwłoki nastąpić powinno. Z *Toulon* wyszła na morze eskadra *Francuzka* z 6. okrętow i 4. fregat złożona, na taiemną wyprawę. 500. Republikanow stanie załogą w mieście *Oneille*; woyska *Piemontkie* z miasta maią ustąpić.

Od granic Włoskich 3. Maia z Gazety Frankfortskiey.

Senat Wenecki odpowiedział Gen. *Buonaparte* na list iego pisany niedawno do Doży, w następuiących wyrazach:

„Adiutant twóy Generale, oddał nam „list z *Judenburg* datowany d. 9. Kwietnia. „Naygorętszym było pragnieniem Senatu, po„koy i zgodę zachować z Rzplitą *Francuzką*, „zawsze zmierzał do tego celu; teraźnieysze „nawet okoliczności żadney odmiany nie przy„niosą; wszelka wątpliwość, podeyrzenie, i „nieufność ustąpią rzetelnemu *Wenetow* o„świadczeniu. Bunt gorszący nagle wybu„chnoł w miastach naszych za rzeką *Mincio* „leżących; wierność i powszechne przywią„zanie do rządu prawego, broń obywatelom „w ręce podały dla poskromienia zuchwałych „rokoszanow: Rząd na pomoc wezwany, nie „odrzucił prożby poddaństwa. Jeżeli zaś w „tak wielkim zamieszaniu, krzywdę *Francu„zom* wyrządzono, buntownikom onę przy„pisać należy; *Senat* myślił inaczey, gdy w „odezwie do ludu, broni ognistey używać za„kazał, wyiawszy potrzebę konieczną odpie„rania gwałtu osobistego. Gotowi dziś ie„steśmy, dla uniknienia większych nieszczęść, „ukarać lub wydać, iako żądasz tych co mor„dować śmieli żołnierzy twoich; ktokolwiek „dopuścił się tey zbrodni, nigdzie się nie schro„ni; sprawiedliwa praw zemsta wszędy go „wyśledzić potrafi; stosowne roskazy są po „całym kraiu rozesłane. Chcąc zaś ukończyć „niemiły ten interes sposobem obu stronom „dogodnym, posyłamy do główney kwatery „twoiey, Generale, dwóch *Deputatow*; od „nich się dowiesz, iak usilnie żądamy, ażebyś „twoim pośrednictwem nakłonił rząd *Fran„cuzki* do przywrócenia dawnego porządku w „naszych Prowincyach, które zrzuciły iarzmo „posłuszeństwa. Jesteśmy nieodmiennie, &c.

Deputowani o ktorych iest wzmianka w tym liście, powrócili do *Wenecyi* d. 26. Kwietnia; ile skutkowało ich poselstwo do Gen. *Buonaparte*, pokazuie się z następuiącego artikułu.

z Stutgard 7. Maja z Gazety Berlińskiey.

Na końcu przeszłego miesiąca *Francuzi* wszystkie Prowincye, które do Rzpltey *Weneckiey we Włoszech* należały, pod moc zagarneli. Kolumny potężne z rozmaitych mieysc razem wystąpiwszy, iedne przez *Friul* wtargnęły, drugie przez *Polesine di Rovigo*, inne nakoniec przez *Weronę*; cały kray naiachany; mieszczanie i wieśniacy wszędy prawie dnia iednego rozbroieni. Tych, co imieniem *Senatu Weneckiego* rządzili aresztowano; niektórzy zaś ucieczką się ratowali; woyska regularne zabrane w niewolę, i rozwiązane; Officyerom zrzucać mundury przykazano.

Reszta w dodatku.

N^RO^ 69.

DODATEK
DO
KURYERA LITEWSKIEGO

Ż WILNA 30. MAIA ROKU 1797. WE WTOREK.

Dokończenie Artykułu z Stutgard.

Werona początek i przyczynę dała wszystkim nieszczęściom; ona też pierwsza zemsty nieubłaganych zwycięzcow i surowości doznała. Wraz po kapitulacyi wiadomey, skoro tylko woyska *Francuzkie* na wyznaczonych w mieście stanowiskach ukazały się pod bronią, natychmiast ogłoszono imieniem kommenderuiącego Generała, ażeby mieszkańce pod karą prędkiey śmierci, broń wszelaką do zamkow znieśli; *Carloto* i *Riva*, podobno *rewolucyonistow* przywodzcy, za Kommendantow miasta wyznaczeni, wziąć do więzienia kazali wielką liczbę obywatelow znacznieyszych, ktorych obwiniono, iakoby lud podmawiali do ostatniego przeciw *Francuzom powstania*. Przecie własności mieszczan nikt się nie tknoł. Tu dokończywszy Diwizya woysk Republikantskich, co *Weronę* zdobyła, poszła do *Vicenza*; iakoż d 27 3. tyś. żołnierza bez oporu nayrnnieyszego przyięli obywatele; deputacya z bogatszych złożona, ieszcze przed miastem wykonała przysięgę na wierność i posłuszeństwo; i tym iednak przykazano broń odwozić do *Werony*; *Bissaro* został Kommendantem miasta w imieniu Rptey *Francuzkiey*. Ztąd woyska pomaszerowały do *Padwy*; dnia zaś 30. straż przednia stanęła iuż w *Fusina*, na morskim pobrzeżu na przeciw *Wenecyi*. Nie słychać, z by gdzie krew przelano, iakeśmy się z początku lękali. Uvrzawszy siłę zbyt ogromną, wieśniacy, broń rzuciwszy do domow powrócili.

z Livorny 27. Kwietnia z teyże Gazety.

Kommendant *Francuzki* podał do wiadomości, iż od teraznieyszego czasu, wszystkie towary *Angielskie* na okrętach *neutralnych* do portu naszego wprowadzone, za własność Rzpltey uważane będą. To iednak długo trwać nie może: mamy pewną nadzieię, że kiedyżkolwiek woyska *Francuzkie* nas opuszczą.. 4 Statki w *Ankonie* uzbroione, okazały się niedawno przed portem *Weneckim*: z nich ieden ktory się zbliżył naybardziey, od kilkokrotnego z armat wystrzału nie mało ucierpiał.

Naydrobnieysze okoliczności i przypadki życia mężow sławnych, bawią ciekawość, te ktore maluią ich *geniusz*, i *charakter*, godne są wiadomości powszechney. W naszym kraiu, mianowicie za czasow teraźnieyszych, Generał *Buonaparte* na wielką sławę z wielu względow zasłużył; *Włoska* ziemia, Oyczyzna szczęśliwego Rycerza, iuż go kładnie między naychlubnieysze zaszczyty swoie. Ma zawsze z sobą bibliotekę obozową: minąwszy inne księgi, zawiera w sobie pamiętniki *Juliusza Cezara*, dzieła *Xenofonta*, Polibiusza, kampanie Fel-Marszałka woysk *Austryackich Montecuculli*, i innych Wodzow znakomitych, Kampanie iego dowodzą, iak był szczęśliwym w naśladowaniu swoich nauczycielow.

z Hagi 13. Maia z Gazety Leydenskiey.

Admirał *Winter* i Generał *Daendels* wyiechali do *Paryża*; zamiaru tey podróży zgadnąć trudno; domyślamy się że rzecz idzie o taiemną wyprawę, ktorą na brzegi *W. Britannii* przedsięwziąć maią zkombinowane flotty *Francuzkie* z *Hiszpańską* i *Batawami*. Kommissya do nowego podziału Rzpltey wyznaczona, ukończone dzieło do *Konwencyi* przyniosła. Postanowiono, aby z 15. Departamentow, z ktorych kray cały składać się będzie, każdy liczbą od drugiego się różnił. Zgodzono się także, aby Kościoły i Ministrowie religii nakładem skarbu publicznego utrzymywani byli.

Co się zaś tycze edukacyi publiczney, stanęło prawo, że w całey Rzpltey ma bydź liczba szkoł mnieyszych dostateczna do nauczenia młodzi czytać, pisać, rachunkow, i powszechnych wiadomości wolnemu obywatelowi potrzebnych i pożytecznych. Szkoł na ięzyki ustawa ma bydź iedna, ieden sposob uczenia, iednež książki, i ieden Klass podział. Mianowicie nauka żyiących ięzykow, nauk wyzwolonych, i umieiętności będzie wydoskonalona: w *Leyden* i innych mieyscach Akademie ustanowione; powszechnym ich dozorem, tudzież szkoł mnieyszych, oddzielne *Collegium* ma się zatrudnić: do ktorego wchodzić powinno 5. osob nauką znakomitych, uczoney *Europie* znaiomych dziełami swoiemi; każdy pensyą 3 tyś zł Hol otrzyma. Względem Domow Kupieckich uchwalono, iż zgromadzenie prawodawcze po upłynionych 2. latach lepsze dla nich prawa napisze, iak dotąd miały. Proiekt wprowadzenia świąt narodowych odrzucony został.

Wszystkie woyska Rpltey przed kilko

dniami rofkaz odebrały bydź w pogotowiu do kampanii. Wiemy, iż niemało ftatkow ieft zgromadzonych w portach nafzych; głofzą iż regimentom do morfkiey wyprawy fiadać na nie zalecono.

z Frankfortu 9. Maja z Gazety Frankfortfkiey.

Dnia dzifieyfzego Generał Francuzki *Autichamp* jechał przez miafto nafze do *Heidelberg* gdzie fię ma znaydować na Kongreffie między Wodzami ftron obu naznaczonym dla umòwienia fię o linią demarkacyiną. Od armii *Auftryackiey* między innemi, Gen. *Bellegarde* będzie przytomny temu aktowi. Korpus Gen *Werneck* zmierza na toż famo mieysce, gdzie fię już bardzo wiele zgromadziło *Niemieckich i Węgierfkich* regimentow. Sam zaś Kommendant u nas zoftanie po uftąpieniu Gen. L. *de Kray*; załoga jednak z tyś przechodzić nie powinna. Sławny w terazhieyfzey woynie Gen. *Mack* do obozu nad *wyższym Renem* powròcił. Gen. *Hoche* oświadczył, iż chcąc dać miaftu nafzemu fzczegulny dowod przywiązania i wdzięczności imieniem Narodu *Francuzkiego*, rozkazał fwoim Diwizyom wolne drogi zoftawić pocztom i towarom do *Frankfortu* idącym. Woyfka jego czynią gotowość na powrot do kraiow za *Renem* leżących; cięższe zawady obozowe, bagaże, arttillerya, ammunicye dawno fą odefłane: z tąd jednak naylepley wnieść można, iż nie długo w *Niemczech* gościć będą. że kontribucye. zalegle ścisle i prędko wybieraią. Kray nieurodzayny i ubogi, który niedawno zaieli, na lat wiele zniszczonym zoftał, tak dalece, iż niepodobieńftwem fię zdaie dłużey tam woyfka utrzymywać.

z Strasburga 3. Maja z teyże Gazety.

Xiąże de Rosenberg i Gen. *Nauendorf* był z wizytą u Gen. *Vandamme.* przyiął ich jak naymiley i na bal wspaniały zaprosił, ten gdy fię fkończył, przeprowadzał gości do *Sasbach*, gdzie w r. 1675 Marfzałek *Turenne* poległ od kuli armatney. Szanuiąc pamiątkę jego Generał *Vandamme* na tym mieyscu, gdzie Kardynał *de Rohan* wyftawił Pyramidę Rycerzowi, Dragonom ftraż odbywać przykazał. z *Luxemburga* mamy wiadomość, że do tey twierdzy już powraca po większey części artylleryа, którą z niey wyprowadzono w Marcu na oblężenie *Moguncyi*: podobnym fposobem artylleryа z twierdz *Lotaryngii* zabrana pod *Ehrenbreitftein*, będzie im zwrócona.

z Bremen 7. Maja z Gazety Frankfortfkiey.

Za rzecz pewną u nas rozgłoszono, jakoby rząd *Francuzki ftanom Amerykańskim* woynę wypowiedział, do tey wiadomości całe wątpliwey przydaią inną, która gdyby prawdziwą była, wieleby natym fzkodowały Mocarftwa handluiące, a z niemi nasze miafto: Direktoryat Wykonawczy miał rozkazać, ażeby wszelką własność narodow oboiętnych na ftatkach *Amerykańskich* znalezioną, w portach Rpltey za sprawiedliwą zdobycz okrętow Korsarfkich właścicielom przysądzono: *Czekamy potwierdzenia.*

Od brzegow Menu 11. Maja z teyże Gazety.

Z naywiękfzym ukontentowaniem obywatele w tych ftronach miefzkaiący odebrali dziś wiadomość pożądaną, że wynikaiące z woyny nieszczęsliwey klęski, koniec już wzięły: Armia Generała *en Chef Hoche* kontribucye wybierać przeftała. Skutkiem to jeft ratifikacyi Warunkow pokoju przedugodnych, ktòrą Direktoryat Wykonawczy przefłaną kuryerem do głowney kwatery, po wfzyftkich armiach Rpltey ogłosić uroczyście zalecił.

z Hildeshaim 8. Maja z Gazety Courier du Bas-Rhin.

Rząd *Francuzki* będąc uwiadomionym, iż w niektórych Prowincyach zaiętych linią demarkacyiną, zwierzchność dozwala czynić zaciągi dla woyfk *Angielskich*, fkarżył fie o zgwałcenie umòwioney neutralności. P. *de Dohm* Minifter *Pruski*, odebrawszy ftosowne rozkazy od Króla fwoiego, przełożył w mocnych wyrazach Kongressowi w naszym mieście zebranemu, jak wiele zależy północnym *Cyrkułom Niemieckim* na ścifłym zachowaniu przyrzeczoney neutralności. przydaiąc iż takowe werbunki nadal czynić fię nie powinny, jako przeciwne *Rzeskiey Konftytucyi.*

z Heidelberg 8. Maia z teyże Gazety.

W mieście nafzym będzie za dni kilka odprawiony *Kongres* woyfkowy. celem oznaczenia ftanowifk żołnierfkich w *Szwabii* armiom *Francuzkiey i Auftryackiey*. Gen. *Moreau* chce jak fłychać, osadzić okolice *lasu czarnego*. *Arcy Xże Karol* zeszle tu Gen. Gr. de *Bellegarde*, z przeciwney ftrony maia fie znaydować Generałowie *D Autichamp i Daultanne.* Rozumieią niektòrzy że Gen. *Moreau* fam na *Kongres* przybędzie. W powszechności 6. *Francuzkich* i tyleż *Auftryackich* Generałow oglądać będziemy. Główna kwatera woyfk Arcy Xiążęcych jutro z *Durlach* do *Gerben*, z tąd w Sobotę do *Schwezingen* będzie przeniesioną.

DONIESIENIE.

W przyfzłym miefiącu *Czerwcu* dnia 30. zaczyna fię prenumerata Kwartalna na Gazete pod tytułem: Kuryer Litewfki. Donofiemy o tym Prześwietney Publiczności, ażeby dla opóźnionego abonowania fię na Pocztach lub Kantorze, iakowego zawodu nie doznała. Wychodzić będzie, iak dotąd regularnie we Wtorek i Piątek między godziną wtórą i trzecią z połųdnia.